

Historische Kring Maarssen

Wilt U...

- een huis, bungalow, flat of boerderij kopen?
- een taxatie laten verrichten door beëdigde taxateurs?
- een passende verzekering sluiten?
- een financiering of hypotheek nemen?
- of alleen een persoonlijk advies over deze zaken?

**Makelaars en taxateurs
erkend assurantie agenten**

bel dan:

Maarssen, Raadhuisstraat 21 a
Telefoon 03465-2079/4644

Loenen a/d. Vecht, Brugstraat 6
Telefoon 02943-3944

radio- en tv - speciaalzaak

B. Huis in 't Veld - Diependaalsedijk 1

Maarssen - Telefoon 03465 - 2081

**Goud en zilver kopen
is een kwestie van
vertrouwen!**

**KIES DAAROM:
JUWELIER - HORLOGER**

Kaatsbaan 28 - Maarssen - Telefoon 03465 - 1806

Orgaan van de „Historische Kring Maarssen“

(Opgericht 11 sept. 1972, goedgekeurd bij k.b. van 25 april 1973)

Bestuur

Drs. D. Dekker, voorzitter
D. v. d. Berg, secretaris
Troelstrastraat 17, Maarssen
tel.: 03465-2401
N. v. Tricht, penningmeester
giro: 2907376

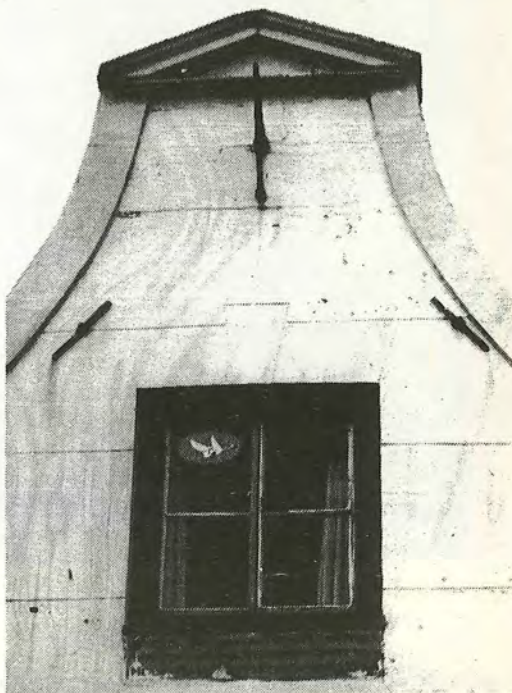
Mevr. A. H. Hogenhout-Hofman
Mevr. J. G. Zwijs-Brink
J. H. Witte

Redactie

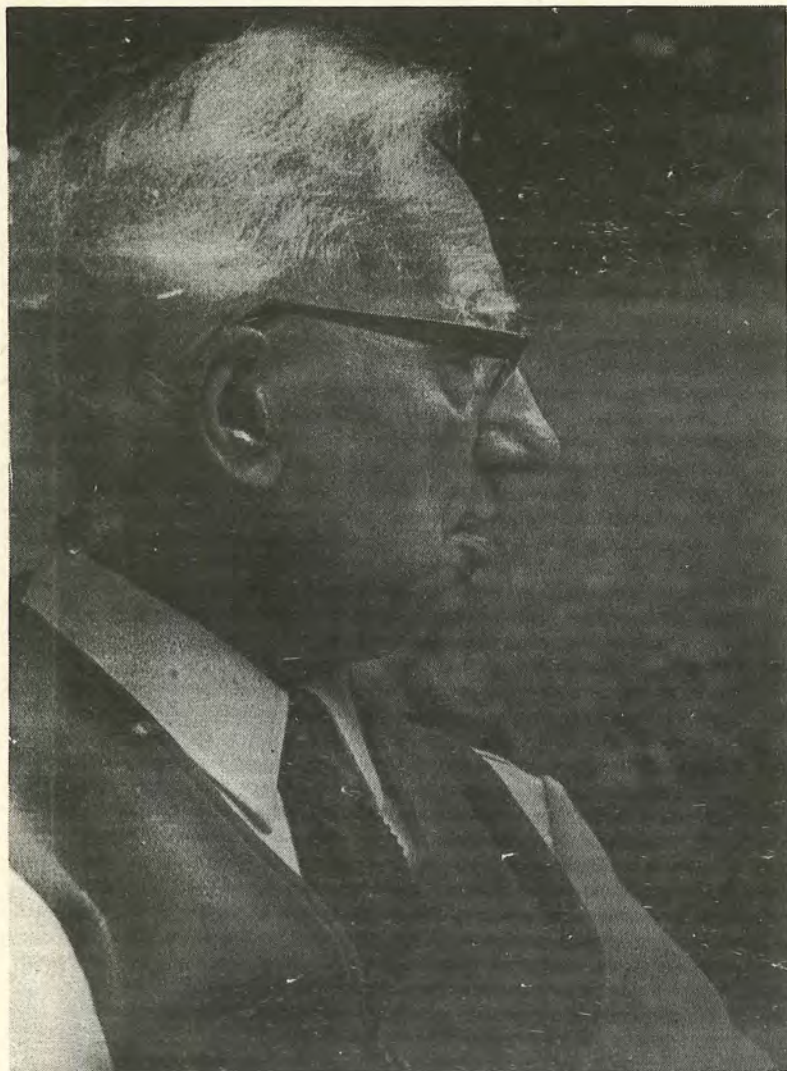
D. Dekker, J. N. Servaas en J. H. Witte.
Redactie-administratie: D. v. d. Berg, Troelstrastraat 17, Maarssen,
tel.: 03465-2401.

Aan de Maarsseveense kant van de Kaatsbaan vinden we nog een paar aardige oude gevels. Op één van deze gevels, een halsgevel, staat het opschrift:

Ik leg op een Kalkenstein Na konst van
bouwen Ik wil ook wenssen op gonst van
mensen Maar Godt vertrouwen A^o 1724

Beschouwing van het boek over Willem van Leusden

Willem van Leusden,
gefotografeerd in
zijn laatste levens-
jaar door Piet Vos.

Zoals wellicht de meeste leden van onze Kring bekend zal zijn, verscheen eind vorig jaar een monografie over Willem van Leusden, geschreven door Hans Redeker. Hans Redeker is redacteur beeldende Kunst van N. R. C. -Handelsbl ad. Het boek werd

uitgegeven door Spectrum te Utrecht. Het is een zeer interessant boekje en ofschoon er slechts een kleine greep wordt gedaan uit het veelzijdige leven van deze grote Kunstenaar, is het zeker de moeite waard kennis te nemen van de inhoud.

Het gaat hier om een kunstenaar, die ongeveer 60 jaar in Maarssen woonde en buiten onze landsgrenzen geen onbekende was. Helaas heeft de bijna blind geworden Willem van Leusden de uitgifte van dit boekje niet meer mogen beleven, want hij stierf op 8 maart 1974.

Willem van Leusden heeft tijdens zijn leven wel eens geklaagd, dat er in de Vechtstreek zó weinig belangstelling bestond voor de beeldende Kunst.

Het meest frappante van deze schilder/graficus/etser/tekenaar, is wellicht het feit, dat leden van het Utrechtse Genootschap "Kunstliefde" - waarvan Willem van Leusden vele jaren voorzitter was - pas na zijn dood, nu zij een herdenkingstoonstelling willen organiseren, tot de conclusie komen, dat hij qua esthetiek, Rembrandts gelijke was.

Het moet voor Willem van Leusden een trieste ervaring zijn geweest, dat hij in het buitenland bekender was dan bij menige Maarssenaar. Het wil mij voorkomen, dat wij aan de nagedachtenis van Willem van Leusden - de man, die de Historische Kring Maarssen zó'n warm hart toedroeg - verplicht zijn, deze naam verder in ons land uit te dragen. Een ieder van onze Kring kan daartoe het zijne bijdragen, door ook ver buiten ons dorp te vertellen over deze grote Kunstenaar, die zo lang in Maarssen heeft gewoond.

Diegenen, die werk van hem bezitten, zijn gelukkige mensen, want van deze kunstenaar komt er geen enkel werk meer bij en anderszins is er bijna niets meer van zijn werk te koop. 't Is heel jammer, dat de Historische Kring Maarssen hem zó kort heeft meegemaakt. De Kring mag zich dan ook verheugen, dat de prachtige ets van het sluishuisje met Van Leusdens van harte gegeven toestemming tot reproductie - het aanzicht van de Historische Kring Maarssen is geworden.

Op 25 september 1886 werd Willem van Leusden te Utrecht geboren. Hij bezocht daar de lagere school en niet zonder succes. Reeds toen had hij slechte ogen en moest nodig een bril dragen, hetgeen tot aan de zesde klas niemand was opgevallen. Het was voor hem een openbaring, dat hij mét bril in de zesde klas voor het eerst op het schoolbord kon zien, iets wat hij voordien steeds had ontbeerd.

Ondanks deze jarenlange visuele handicap mocht de intelligente Willem van Leusden, na afloop van de lagere school toch naar de

H. B. S. De exacte vakken lagen hem niet, en wij hebben hem zelfs in zijn laatste levensjaren meermalen horen verzuchten: "Ik teken beter dan ik reken".

De geschiedenis leert ons, dat mensen, die visueel begaafd zijn, veel moeite hebben met de exacte vakken. Deze vraag is ook wel eens gesteld aan de kunstschilder Gerard van Zwieten, die in Rotterdam woont. Deze kunstschilder, die tevens de begaafdheid had om voorspellingen te doen, ging zelfs zo ver met de stelling: "Een mens die visueel begaafd is, kan het exacte nooit helder beleven".

De directeur van de H. B. S. merkte op zekere dag op: "Jochie, jij hoort niet op deze school, jij moet naar de Kunstnijverheidsschool", waarop Willem van Leusden de directeur vroeg: "Wilt u dit dan bij mijn ouders bepleiten?" Genoemde directeur deed dit en met succes! Tengevolge daarvan kon Van Leusden de academie in Den Haag en in Amsterdam bezoeken, alwaar hij vele jaren studeerde.

In Amsterdam had hij het geluk als één van zijn leermeesters te ontmoeten de grote Pieter Dupont, die helaas op jeugdige leeftijd is overleden. Spoedig nadat Van Leusden is afgestudeerd, ontvangt hij gedurende drie jaren de Koninklijke subsidie als zeer begaafd Kunstenaar. Daardoor is hij o. a. in de gelegenheid vele Franse kathedraals te vereeuwigen, voordat deze in de eerste wereldoorlog worden verwoest. Dit brengt hem ook in persoonlijk contact met Koningin Wilhelmina, die zelf ook een kunstzinnige aanleg had en het werk van Willem van Leusden zeer waardeerde. Zij heeft ook stukken van hem gekocht.

Hoe heeft Van Leusden er innerlijk van genoten dat menige inwoner van Maarssen hem nadien vaker begroette op zijn wandelingen. Hoe deze mens dit beleefde is het geheim van de gedachte, maar zo bescheiden als hij was, moest het wel een moment zijn geweest, dat hem gelukkig maakte, omdat zijn werk erkenning vond. Een erkenning, die hem in deze belangrijke periode van zijn leven aanspoorde tot nog grotere kunstzinnige activiteit.

Toen Willem van Leusden het geheim van Hercules Seghers had ontdekt, zond hij aan de toenmalige Prinses Wilhelmina een aantal copieën ter inzage. Prinses Wilhelmina sprak haar waardering voor de herontdekking uit in een met de pen gericht schrijven aan Van Leusden.

Bij afbeelding 2 in het boekje, geschreven

door Hans Redeker, staat een ets uit 1908, genaamd "De Knotwilg". Deze ets is waarlijk middeleeuws. Tevens zien wij, dat Van Leusden zeer vroeg met het Kubisme in aanraking kwam. Zie de prachtige ets van Kees Valkensteijn, ¹⁾

uit 1915 en het juweeltje van een tekening/aquarel, ook uit 1915, voorstellende zijn vrouw, zittende in een stoel. Bovendien zijn er in het boekje naast mooie tekeningen ook prachtige etsen en kleuren-etsen afgebeeld.

Sommige van zijn afgebeelde schilderijen hangen in het Centraal museum, afdeling Moderne Kunst, aan de Maliebaan in Utrecht, o. a. Boodschap 1941, Portret Ine 1934. Tot één van zijn grootste meesterwerken moet gerekend worden het door hem in 1934 geschilderde doek "l'Echec".

Bij een eventuele toekomstige tentoonstelling is het te hopen, dat dit doek kan worden bewonderd. Wij mogen ons gelukkig prijzen, dat een zo groot kunstenaar in Maarssen op "Mariënhof" heeft gewoond.

¹⁾ Bij navraag onder oud-Maarssenaars bleek dit Hein Bos te zijn en niet Kees Valkensteijn, zoals Hans Redeker schreef. De kennissen van Hein Bos waren verrast door de treffende gelijkenis van het portretje van Hein.

Dick van den Berg.

In het volgende nummer zal een Exclusief Interview met Willem van Leusden worden weergegeven. Jos van Liempdt, die Willem van Leusden goed gekend heeft, heeft verklaard aan deze stukjes zijn medewerking te verlenen.

De gemeentewaag van Maarssen

Elke vergelijking van de Maarssense gemeentewaag met die van Oudewater gaat mank. De waag van Maarssen heeft nauwelijks een halve eeuw dienst gedaan en is verdwenen, terwijl de eeuwenoude waag van Oudewater zich nu kan beschouwen als het gouden kalf van de plaatselijke vereniging voor vreemdelingenverkeer.

De legendevorming is daar niet vreemd aan. Men wil n. l. beweren, dat Oudewater van Karel V het privilege kreeg om vrouwen te wegen, die verdacht werden van hekserij. Karel V moet - als die bewering juist is - een zeer verstandig man geweest zijn. Immers, hij gaf dit privilege omdat hij vastgesteld had, dat Oudewater met zuiver gewicht woog. Nimmer werd in Oudewater een vrouw te licht bevonden.

Alle verdachte en vervolgte vrouwen uit de wijde omgeving trokken naar Oudewater, lieten zich wegen en kregen een certificaat waarop hun juiste gewicht stond en dat was altijd hoger dan het gewicht van een heks.

Zo werd dit certificaat een vrijbrief, waarvoor natuurlijk betaald moest worden. 's Lands wijs, 's lands eer.

Maarssen kreeg zijn waag pas op 10 augustus 1869, toen Adrianus Dolmans tot waagmeester van de gemeente werd aangesteld. Zijn voornaamste plicht was om met zuiver gewicht te wegen.

Om die zuiverheid was het begonnen.

De slager, die van een boer een varken kocht, wou graag precies weten, hoeveel vlees hij in de kuip kreeg.

De Waag was gevestigd in de Breestraat, bij de timmermanswerkplaats van genoemde Dolmans, dat is de plaats waar later Reith's Warenhuis zal verrijzen.

De waagmeester kreeg bij zijn aanstelling de volgende instructies:

1. beleefdelijk bejegenen van personen, die verlangen, dat er goederen gewogen worden en met den meesten spoed. van 's morgens 6 tot des namiddags

Links op de hoek van de Kaatsbaan het café van W. Boot, daarnaast de deuren van de stalhouderij met het woord "Uitspanning" erboven. Voorbij de stalhouderij, waar de loodgieter E.v.d. Bosch woont, bevond zich de waag.

7 ure.

2. Hij zorgt voor een geschikt lokaal waarin aanwezig zal zijn, de noodige weegtoestellen benevens goed geijkt gewicht.
3. Hij heeft recht voor waaggeld te verdienen, te weten:

van een varken, wegende tot 175 ponden	f 0,20
van daarboven wegende	" 0,30
van een kalf	" 0,20
van boter en andere voorwerpen van 50 ned. ponden	" 0,15
van dito voorwerpen van 1 t/m 40 ned. ponden	" 0,10
van hooi, stroo en dergelijke van elke 500 ned. ponden	" 0,25

4. Hij zal verplicht zijn van het gewogene kosteloos een behoorlijk getekend bewijs aan den eigenaar af te geven, bevattende het gewigt."

Adrianus Dolmans blijft waagmeester tot zijn overlijden in 1902. Hij wordt opgevolgd door zijn weduwe, mej. Stigterman die op 24 juli 1902 benoemd wordt tot waagmeesteres. Piëteitsoverwegingen speelden bij deze benoeming een grotere rol dan gedachten aan vrouwenemancipatie.

De weduwe Dolmans, geboren Stigterman vertrekt reeds 6 maanden later uit de gemeente Maarssen. Haar huis verkoopt ze aan de heer B. Reith en Maarssen zit zonder Waag. De café- en stalhouder W. Boot stelt zich dan kandidaat.

Hij woont op de hoek van de Kaatsbaan/Diependaalsedijk en is dus inwoner van Maarsseveen. De burgemeester van Maarssen en Maarsseveen laat aan W. Boot weten, dat hij zeker benoemd zal worden, waarop de-

ze een advertentie met die mededeling in het Weekblad "Het Nieuws" plaatst. Dit wekt de verontwaardiging op van enige Maarsse Raadsleden, die zich gepasseerd voelen, omdat het voorstel tot benoeming hen nog niet bereikt had. Op de Raadszitting stemmen ze blanco en zo wordt W. Boot toch benoemd.

De waag komt voorbij de stalhouderij op de Diependaalsedijk, waardoor men "ongezien" ook het café van W. Boot op de Kaatsbaan kon bereiken. De nieuwe waagmeester beperkte zijn waagwerkzaamheden tot het wegen van kalveren.

Dick Dekker.

Archeologie in Maarssenbroek

Ondanks het feit, dat de werkgroep Archeologie van de Historische Kring te Maarssen nog maar kort bestaat, heeft zij toch al een steentje bijgedragen in het blootleggen van een stukje regionale historie.

Enige weken nadat de brandweer de boerderij aan de Maarssenbroeksedijk nr. 55 als oefenobject had gebruikt, vond ons lid dhr. J. van Veldhuizen in het archief van de R.K. kerk een mededeling, waaruit bleek, dat in het bovengenoemde pand in het midden van de achttiende eeuw een schuilkerk was gevestigd.

Men hoopte de plaats van het altaar - zo deze plaats ooit herkenbaar is geweest - in de bodem terug te vinden. Het bleek onbegonnen werk: het puin vermengd met roet en olieresten (men had de boerderij voor de oefening expres in brand gestoken) maakte gedetailleerd graven met goede wil maar met eenvoudige hulpmiddelen, op korte termijn onmogelijk.

De aanwezigen kregen wel een schok, toen ons medelid Arie Bos op eigen houtje op enige afstand voor de gevel ging graven. Achter elkaar vond hij dicht onder het maaiveld scherven uit de 14e eeuw en ... een bronzen kandelaar uit het midden van de 15e eeuw!

Dat stimuleerde de graaflust terdege.

De werkgroep Archeologie vroeg en kreeg toestemming van de gemeente om op deze plaats opgravingen te mogen verrichten. Zij toog met veel enthousiasme aan het werk, misschien wel met teveel enthousiasme, want het doen van opgravingen is vakwerk en helaas, de vakkennis ontbrak.

Hierdoor is de plaats van opgraving nogal verstoord en zijn een aantal gegevens niet meer te achterhalen, wat conclusies achteraf zeer bemoeilijkt.

Het aantal deelnemers aan de afgraving is in de loop van de tijd sterk geslonken, misschien wel omdat er geen potten met goudstukken, geen skeletten en geen leuke antieke kruikjes e.d. werden gevonden.

Archeologie en schatgraven zijn dan ook niet identieke begrippen.

Een kleine groep getrouwen bleef over en deze heeft, vooral in een later stadium, vrij

systematisch verder gegraven.

Bij opgravingen werk je in tegengestelde richting als de opbouw van het terrein is geschied, zodat een nauwkeurig noteren van vondsten, zowel wat betreft ligging als niveau, een eerste vereiste is, om later de chronologische historie van de plaats te kunnen beschrijven.

De resultaten van onze opgraving geven ons het hieronder geschetste beeld:

Op een dikke laag klei, ongeveer 50 cm. onder het maaiveld gelegen, bevindt zich een zwarte laag, waarin o.a. stukjes verkoold hout en scherven van 12e-eeuws vaatwerk voorkomen. De conclusie, dat hier reeds in de 12e eeuw een woonplaats was, lijkt gerechtvaardigd, mede gezien in het licht van gegevens uit archieven afkomstig. Doordat men toen hout als voornaamste bouw materiaal gebruikte, behoeft het geen verwondering te wekken, dat branden vaak voorkwamen, hetzij door onvoorzichtigheid, hetzij door vijandelijke activiteiten.

Boven deze brandlaag komt zo'n 40 cm. grond, die waarschijnlijk nogal eens is omgezet. Dit wordt afgeleid uit het feit, dat hierin aardewerkscherven dooreen zitten van zowel 13e als 14e eeuwse oorsprong. Het aardewerktype dat het meest voorkomt, is de z.g. kogelpot.

Ondanks het feit, dat wij de bij elkaar voorkomende scherven apart hebben gehouden, is het niet gelukt een hele pot te reconstrueren. Hoogstens een stukje van een rand of van een bodem.

Veel minder in aantal zijn de scherven die tot de periode van het steengoed en rood aardewerk behoren, (resp. 13e-14e en 14e eeuw). Deze laatste twee soorten werden in tegenstelling tot de kogelpot niet zelf gemaakt, maar moesten worden gekocht. Dit zou er dus op kunnen duiden, dat de bewoners een zeer eenvoudige levensstandaard hadden, maar even goed een aanduiding kunnen zijn voor een vrij geïsoleerde bewoning.

Naast de scherven werden ook botten gevonden. Doordat vele botten alleen maar in de vorm van splinters voorkwamen, was het niet mogelijk, ze alle te determineren. Wat wel herkenbaar was, behoorde toe aan een

Kogelpot

Enkele randvormen van kogelpotten.

paard, koe, varken, geit en ... blauwe reiger!

Op deze schervenlaag lag een vloer van leem. Gezien de aardewerkvondsten zal deze vloer niet zoals in "Kijk op Maarssen" stond, uit de 11e eeuw, doch eerder uit het begin van de 15e eeuw zijn. Aan één zijde was een deel van de lemen vloer vervangen door stenen en in eerste instantie betiteld als "haardplaats". Hoewel dat natuurlijk zeer wel mogelijk is, moeten we toch vermelden, dat noch op, noch tussen de stenen enige asrest is gevonden. Evenmin is iets teruggevonden wat een aanwijzing zou kunnen zijn voor de muren. Van bevoegde zijde vernamen we echter, dat in klei- en veengrond de z.g. paalgaten - dat zijn de verkleuringen in de grond op de plaats, waar de palen hebben gestaan - niet of nauwelijks herkenbaar zijn.

Doordat er nog vrij veel puin - en ook vuilstort - ligt, is de vloer niet blootgelegd kunnen worden, zodat wij over de grootte en de indeling van dit huis verder niets weten. Aan de andere zijde, daar waar geen puin ligt, is wel gegraven. Hier vonden we, iets dieper liggend dan de lemen vloerlaag, resten van as, houtskool en scherven, die in "Kijk op Maarssen" brandplaatsen werden genoemd. Het lijkt waarschijnlijker, dat deze plekken - liever plekjes - ontstaan zijn door het buitenshuis brengen van het leeggebrande vuur. Dat zou zowel de kleine oppervlakte - 30 à 40 cm.² - als het voorkomen van bij elkaar behorende

scherven verklaarbaar maken.

Eveneens buitenshuis, althans buiten de lemen vloer, werden spinsteeentjes gevonden. Daar deze heel wat eeuwen in gebruik zijn geweest, is het niet mogelijk ze te dateren. Deze steentjes - rond met in het midden een gat - dienden als vliegwiel aan een handspil (meestal van hout). De spinstof, met de hand uitgetrokken en aan de spiltop bevestigd, werd ineengedraaid doordat de andere hand de spil ronddraaide. Tenslotte moeten we nog melding maken van de vondst van enkele pijpekoppen, maar - zoals uit een vorig artikel blijkt - stammen deze uit een veel latere periode. Waarschijnlijk is later grond van elders aangevoerd om het niveau te verhogen, zodat vondsten in de bovenlagen een foutief beeld zullen geven van de bewoning van deze streek.

Enkele vondsten bevinden zich momenteel bij het ROB te Amersfoort voor nadere bestudering. Wanneer wij de gegevens daarover ontvangen, zullen we misschien in staat zijn, enkele aanvullingen te geven over het leven in Maarssenbroek tijdens de Middeleeuwen.

J. H. Witte,
met aanvullingen uit de beginperiode van
drs. H. Wissink.

De jaren 1914-1918 te Maarssen

Na honderd jaar van vrede, althans zonder oorlogen, welke wereldoorlogen konden worden genoemd, werden wij 18 juni 1914 geschokt door de moordaanslag op de Oostenrijkse troonopvolger Frans Ferdinand en diens gade te Serajevo, een stadje in het tot de Donaumonarchie behorende Bosnië. Dit feit werd de aanleiding tot het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog, daar het conflict tussen Oostenrijk-Hongarije en Servië, dat door eerstgenoemd land verantwoordelijk werd gesteld voor deze aanslag, niet gelocaliseerd kon worden. Engeland, Frankrijk, België, Servië en Rusland stonden tegenover het Duitse Rijk en de Donaumonarchie. Duitse legers vielen België vlak ten Zuiden van Limburg binnen om zo spoedig mogelijk naar Parijs op te trekken. Het was niet denkbeeldig, dat ook ons land bij de krijg zou worden betrokken. Vandaar dat op 31 juli 1914 de algehele mobilisatie werd afgekondigd, welke zich op 1 augustus d. a. v. voltrok.

1 augustus was een snikhete dag met onweersdreiging tegen de avond. Een bang voorteken als het ware voor de toekomst! Maarssen lag in de Waterlinie in verband waarmee in deze streek voettoepen werden samengetrokken. Forten, in de loop van de 19e eeuw gebouwd, (hier fort Maarsseveen), moesten ter verdediging tegen een mogelijke vijand bruikbaar worden gemaakt. De Burgemeester was belast met de uitvoering van de Inkwartieringswet, zodat militairen bij burgers moesten worden ingekwartierd. In deze gemeente werden over het algemeen manschappen uit de noordelijke provincies, vooral uit Groningen, ondergebracht. Wij kregen een korporaal uit Winschoten toegewezen, een bedaarde jonge man, die het nuttige beroep van onderwijzer vervulde.

Dat het voor hem niet gemakkelijk was, zich in de hem volkomen vreemde streken bij geheel onbekende mensen thuis te voelen, konden wij ons goed begrijpen, doch al spoedig was hij "kind in huis". Blijkbaar was hij tevreden met zijn kwartier.

's Morgens vroeg werd het "opstaan" geblazen en verzamelde het garnizoen zich voor de school/raadhuis op de Breedstraat. Officie-

ren in toen nog kleurige en keurige uniformen hielden appèl en daarna ging de troep op weg om o. a. stellingen aan te leggen.

Een Schans werd gebouwd langs het toenmalig pad van de Mairehofstede-boerderij, dus aan het eind van de Achterstraat (nu Nassaustraat). Aan die straat stond ook een wachtpost, die de door de militaire autoriteiten geëiste pasjes van voorbijgangers moest controleren. Er bestond n.l. vrees voor spionnen!

Hoe lang zou de oorlog duren, vroegen wij ons af. Optimisten dachten dat Duitsland voor Kerstmis de oorlog zou hebben gewonnen, immers stormden hun legers op Parijs af, dat zó bedreigd werd, dat de Franse regering naar het zuidelijke Bordeaux verhuisde.

De aanval op de Franse hoofdstad werd afgeslagen, daar de Duitsers de Marneslag verloren, waarna de beruchte loopgravenoorlog in Noord Frankrijk begon, een loopgravenoorlog, welke de geallieerden en hun vijand tot de zomer van 1918 duizenden doden en gewonden kostte. Het zag er naar uit, dat de krijg lang zou duren.

In het Oosten slaagde Duitsland erin, een invasie der Russen te voorkomen (augustus 1914). Zij waren n.l. Oost-Prusen binnengevallen, doch werden in het Masoerische merengebied verslagen.

In hoeverre werd onze gemeente in deze bange jaren onder de uitzonderlijk moeilijke omstandigheden, waarin ons landje verkeerde, betrokken?

In het begin was het leven redelijk normaal. Er waren vooralsnog voldoende levensmiddelen en brandstoffen aanwezig. In de raadsvergadering van 4 februari 1915 vertelde burgemeester Cambier van Nooten o. a. dat, als we zoals gebruikelijk was, aan het begin van het jaar een blik achter ons wierpen, gevoelens van gemengde aard ons hart zouden vervullen, waaronder ook een gevoel van dankbaarheid, dat wij heden (bedoeld zal zijn: tot heden) voor oorlog zijn gespaard gebleven. Voorts werd dank gebracht aan het "Comité voor Raad en Steun", belast om steun te verlenen, voornamelijk in de vorm van werkverschaffing, en aan het Comité voor de Belgische vluchtelingen.

Huize Vechtenstein
met inkwartiering

Toen n.l. Antwerpen door de Duitsers werd aangevallen - oktober 1914 - vluchtten honderdduizenden naar ons land. Ook in Maarsse werden toen gezinnen onder dak gebracht. Aan het slot van de vergadering zei de heer Wolff, dat in "Het Nieuws van Maarsse" door een middenstander grieven werden geuit over de wijze van inkwartiering. De voorzitter antwoordde, dat alle villabewoners inkwartiering hadden, tenzij een medische verklaring was overgelegd. Hij voegde eraan toe, dat deze categorie in de regel manschappen uitbestedt, wat de schijn heeft, dat zij geen inkwartiering hebben, hetgeen wel zo is. In verband met de staat van beleg, welke op het waterlinie-gebied van toepassing was, hadden de militaire autoriteiten verstrekkende bevoegdheden. Zo zond de Groepscommandant in de groep Blauwkapel aan het gemeentebestuur een ontwerp-verordening terzake van requirering van burgerwerkkrachten. De Burgemeester moest een lijst aanleggen en bijhouden van manlijke ingezetenen van 18 tot 60 jaar (niet in militaire dienst), geschikt om zo nodig bij de werkzaamheden tot het verder in staat van verdediging brengen der groep, behoorlijk mee te werken. Per man niet meer dan 10 uur arbeid te verrichten tegen loon voor soortgelijk werk. De raad achtte de lijst niet gewenst, doch er werd geen bezwaar tegen gemaakt. En bezwaar had toch geen zin, omdat de militaire autoriteiten vast zouden houden aan deze maatregel. Dat er in de loop van de oorlog schaarste aan brandstoffen zou kunnen ontstaan, bleek

toen B. en W. de raad in de vergadering van 21 december 1915 mededeelden, dat cokes was aangekocht van de gasfabriek ter reservering voor tijden van gebrek. In dat geval zou tot distributie aan "Mingegoeden" (mooi woord!) worden overgegaan. De raad nam dit bericht voor kennisgeving aan. De oorlog duurde nog steeds voort; we leven nu begin 1916.

Op het Westelijk front verdedigden de Belgen hardnekkig en heldhaftig de IJzerlinie (uiterst westelijk deel van België). Nergens slaagde één van beide partijen erin, op genoemd front een doorbraak te forceren. Aan het Oostelijk front boekten de Centralen (Duitsers en Oostenrijkers) in de zomer van 1915 grote successen en werden belangrijk uitgestrekte gedeelten van het Tsarenrijk bezet. In de herfst werd Servië onderworpen. Ook Bulgarije nam deel aan deze verovering. De geallieerden slaagden er niet in de Dardanellen - Turkije n.l. streed sinds oktober 1914 aan duitse zijde - te forceren met het doel de Russen de hand te reiken. De verhouding tussen de Verenigde Staten en Duitsland verslechterde na de torpedering op 7 mei 1915 van het grote engelse passagiersschip "Lusitania" nabij de ierse zuidkust, waarbij honderden passagiers w.o. veel Amerikanen het leven lieten. Duitsland zette met kracht de duikbootoorlog voort, zodat aan Engeland grote verliezen aan schepen werden toegebracht. Ook ons land moest enkele schepen naar de bodem van de zee zien verdwijnen. Op 17 januari 1916 deelde de Burgemeester de Raad mede, dat de omstandigheden in de

gemeente niet ongunstig waren te noemen. Wat betreft de levensmiddelen merkte de voorzitter op, dat de gemeente in het afgelopen jaar werkzaam was geweest door te bevorderen, dat tegen goedkopere prijzen brood, vis, boter en kaas beschikbaar werden gesteld. We zien dus dat het gemeentebestuur niet stil heeft gezeten en zich de ernst der tijden bewust was. Maar de problemen zouden groter worden!

En hoe stonden de zaken toen de Raad op 19 september 1916 bijeenkwam?

In deze vergadering las de voorzitter een nota voor over de uitvoering van de Distributiewet 1916, een produkt van wetgeving van minister Posthuma, die allerminst populair was. Hij had dan ook een bijzonder on dankbare taak. Wie kan het een ieder naar de zin maken!

In die nota werd uit de doeken gedaan, dat regerings-bruinbrood in distributie zou worden gebracht, voorts dat het noodzakelijk was, een commissie van bijstand voor de levensmiddelenvoorziening in het leven te roepen. Een tijdelijke secretarie-ambtenaar, op een wedde van f. 80.-- per maand, zou met distributiewerkzaamheden worden belast. Wel een hele job!

De Raad ging met al deze maatregelen accoord. Al spoedig daarna werd een distributiebedrijf ingesteld. Uit al deze voorzieningen bleek, dat de voedselpositie zorgelijk werd, al kon eind 1916 niet van ernstig gebrek worden gesproken.

Ik herinner me nog goed, dat er aardappelen-schaarste ontstond, doch het gemis hiervan vergoed kon worden door rijst. Nimmer werden bij ons zoveel rijstepap en dergelijke gerechten gegeten. Het heerlijke kopje thee kon je wel vergeten. In plaats daarvan werd een surrogaat verkrijgbaar gesteld in de vorm van lindebloesem. Het klinkt zo liefelijk, maar thee...! ? En dan die harde eenheidsworst.

De beperkte brandstovfenvoorziening leidde tot het gebruik van de hooikist, dat het eten warm moest houden.

Bij de aanvang van 1917 moest de Burgemeester voor de derde maal vaststellen, dat er geen uitzicht op vrede was.

En hoe stond het begin 1917 met de oorlog? Offensieven der Entente aan de Somme leidden niet tot een doorbraak van het duitse front. Onvoorstelbaar groot waren de verliezen. Evenmin slaagden de Duitsers erin, in februari van dat jaar Verdun, de sterke vesting aan de Maas, te nemen. Ook de Italianen - Italië nam in 1915 als bondgenoot

van de Entente aan de oorlog deel - konden evenmin, ondanks vele pogingen, het zozeer begeerde Triëst aan de Adriatische Zee veroveren.

In het najaar van 1916 bezetten de Centralen Roemenië vrijwel geheel. Pogingen van de Verenigde Staten eind 1916 om tussen de oorlogvoerende partijen te bemiddelen, liepen op niets uit. Het handhaven van onze neutraliteit was een schier onmogelijke zaak. Van de zijde van Duitsland zowel als van die van de Entente werd zij meermalen geschonden. Enkele bange dagen bracht de torpedering door een duitse duikboot van het nederlandse passagiersschip "Tubantia" op 16 maart 1916. Gelukkig waren er geen slachtoffers.

Keren we terug naar ons dorp!

Belangrijk waren de plannen welke werden voorbereid tot inrichting van de centrale keuken, daar in de winter 1917/1918 gebrek aan voldoende brandstoffen werd verwacht. Het koken werd daardoor bemoeilijkt. Voorts werden plannen voorbereid om goed en goedkoop voedsel te verstrekken.

Wethouder Wolff, tevens voorzitter van de levensmiddelencommissie, verklaarde zich bereid voor dit doel de nodige lokaliteiten beschikbaar te stellen.

Veel discussie veroorzaakte in de raadsvergadering van 30 oktober 1917 een adres aan B. en W. van enkele arbeidsorganisaties, waarbij ontstemming tot uitdrukking werd gebracht over de wijze van werken van levensmiddelen- en brandstoffencommissies, welke werd toegeschreven aan de samenwerking der commissies n.l. zonder vertegenwoordigers harer organisaties. Beide commissies brachten het gemeentebestuur hierover advies uit en verweerden zich met kracht tegen deze grieven onder mededeling, dat commissies als deze volgens "Den Haag" uitsluitend moesten bestaan uit leden van de raad. De raad, dit alles vernomen hebbende, stond geheel achter het besluit der commissies, onder scherpe afkeuring van hetgeen adressanten naar voren hadden gebracht. Op 22 januari 1918 sprak de Burgemeester de raad als volgt toe: "De verwachting ten vorige jare uitgesproken, dat wederom de vrede mocht uitbreken, is helaas niet verwezenlijkt, waardoor de tijden zorgwekkender worden. Het jaar dat achter ons ligt, was een moeilijk jaar; de levensmiddelenvoorziening brengt steeds meer zorg, welke nog verzawaard wordt door mogelijke werkloosheid. Ik breng hulde aan de brandstoffen- en levensmiddelencommissies en alle ambtena-

ren der gemeente voor de wijze waarop zij zich van hun taak hebben gekwet. Meermalen is onbillijke en onrechtvaardige kritiek uitgeoefend. Ik hoop, dat allen desondanks zullen willen doorgaan met te werken aan het algemeen belang".

De oorlog in 1917!

Het belangrijkste feit was, dat de Verenigde Staten na verliezen aan schepen en mensen, tengevolge van de door Duitsland meedogenloos gevoerde duikbotenoorlog, in april Duitsland de oorlog verklaarden. In Rusland werd de monarchie ten val gebracht. In november kwamen Lenin en de zijnen aan het bewind en onderhandelingen over een wapenstilstand tussen Duitsland, Oostenrijk en Rusland begonnen op gang te komen. In het westen kwam het wederom niet tot een beslissing. Een groot gevaar was de mouterij in het Franse leger. Clémenceau nam als premier de leiding op zich. De man op de rechte plaats. Oorlogsmoeheid openbaarde zich zowel in Duitsland als in Oostenrijk. Italië leed een grote nederlaag, zodat zijn vijanden in en bij Venetië doordrongen. Hulp van de bondgenoten voorkwam rampzalige gevolgen. Van het oorlogsterrein naar de Centrale Keuken alhier, welke keuken van de grond kwam. Een portie eten kostte 12½ cent voor hen, die geen groter inkomen hadden dan f. 1000.-- per jaar, de overigen betaalden f. 0,15. Het eten was, dankzij de kookkunst van de dames, die zich aan dit lofw aardig werk gaven - voor zover ik het mij herinner - goed en degelijk, een welkome aanvulling der beperkte rantsoenen. Dat de leiding van de keuken soms klachten moest aanhoren, spreekt vanzelf. Er waren nu eenmaal mensen, die altijd kritiek uitoefenden. Wethouder Wolff deelde de raad op 22 februari 1918 mede, dat een zeer groot deel der gebruikers van de keuken tot de werkende stand behoorde. Besloten werd tot uitbreiding van de keuken, daar het gebruik zou blijven zoals thans het geval was. De exploitatie van de Centrale Keuken werd blijkens een verslag door de Burgemeester in de raad van 11 april 1918 in verband met de steeds zorgelijker tijden, moeilijker, zo niet onmogelijk. Hulde werd gebracht aan wethouder Wolff voor al het werk, dat hij met anderen ten bate der bevolking op dit gebied had verricht en nog verrichtte. De bezorgdheid over het bestaan van deze nuttige instelling bleek helaas gerechtvaardigd, want de raad ging op 6 juni 1918 accoord met sluiting, hetgeen gebeurde 18 juni d. a. v. Gedurende haar bestaan werden 80.000 porties uitgereikt. De Burge-

meester deelde mede, dat hij bij de sluiting tegenwoordig was en een woord van dank heeft gebracht voor hetgeen door de heer Wolff, zowel als door verschillende dames was gepresteerd.

11 november 1918, des morgens om 11 uur, werd eindelijk de wapenstilstand tussen de Entente en Duitsland een feit. De wereld herademde na ruim 4 jaar strijd.

Er was veel rouw in de landen, welke aan deze bloedige krijg hadden deelgenomen. De klokken van de Dom te Utrecht luidden die morgen. Was er nu geen aanleiding geweest de schooljeugd een vrije middag te bezorgen? Al waren we dan buiten de oorlog gebleven, we hadden niettemin de gevolgen van de oorlog aan den lijve ondervonden! Niets van dat alles! Ook moet hier waardering worden uitgesproken voor de regering, die bij de handhaving van de neutraliteit geconfronteerd met diverse schendingen van onze onzijdigheid door beide partijen, bekwaam tussen de klippen wist door te zeilen. Ook lof voor het gemeentebestuur van Maarssen en dat van Maarsseveen voor wat in die bange jaren werd verzet!

Nog iets over de oorlog en andere belangrijke feiten.

1918 werd een jaar van opeenvolging van verstrekkende gebeurtenissen. Het door de Geallieerden met vrees verwachte Duitse offensief, mogelijk geworden door de intussen met Rusland gesloten vrede, barstte 21 maart 1918 in de buurt van Amiens los. Doch dit mislukte. De Duitsers hadden niet meer het élan van 1914. Desertie kwam veel voor. Men wilde naar huis en gezin! Een poging in mei 1918 om Parijs te nemen, faalde eveneens. Daarna het tegenoffensief der Geallieerden, waaronder enkele Amerikaanse divisies, aan de Marne onder leiding van Maarschalk To. De neerslagen in het westen leidden tot omverping der Monarchie in Duitsland, tot de vlucht op 9 november 1918 van de eens zo machtige, van schittering en praal genietende Keizer Wilhelm II naar ons land. Hij verbleef eerst op het Kasteel Amerongen en verhuisde enige tijd daarna naar het Kasteel Doorn, waar hij alle tijd had te peinen over het verleden en zelfs te denken aan herstel der monarchie! Ook de oude Donaumonarchie vond haar einde.

Wilson, Amerika's president, beloofde een rechtvaardige vrede. Ook werd er over een Volkenbond gesproken. De toekomst leek zo mooi. Op 28 juni 1919 werd in het kasteel van Versailles de vrede getekend! Helaas geen

duurzame vrede

Het is wel teleurstellend te moeten vaststellen, dat de Burgemeester in de eerste raadsvergadering van het nieuwe jaar, n.l. 31 januari 1919, met geen enkel woord van vreugde over het einde van de oorlog sprak. Dat zou wel zinvol zijn geweest, want ook zowel Maarssen als Maarssveen hadden gevoeld, wat de invloed van de oorlog op het dagelijks leven betekend had.

Vredesfeest werd alhier gehouden op 16 en 17 september 1919 bij stralend weer na een slechte zomer. In de Breedstraat was er volop kermis met draaimolen, hoofd van Jut - een onmisbaar element - kramen, waar van alles te genieten was. Normale tijden waren teruggekeerd!

J. N. Servaas.

Links Openbare School, tevens Gemeentehuis. Net daar tegenover "Nieuw Vechtenvoort", vele jaren dag- en kostschool voor jonge Heren.

Voortgezet onderwijs in Maarssen in de vorige eeuw!

Enige kanttekeningen naar aanleiding van het 50-jarig jubileum van de Koningin Julianaschool voor Mavo.

In september van dit jaar zullen ter herdenking van het 50-jarig bestaan van de Koningin Julianaschool vele oud-leerlingen bijeenkomen om, zoals dat heet, "oude", uiteraard prettige, herinneringen op te halen. Zij die de school vóór 1948 bezochten en nu elders in Nederland wonen, zullen de naam Kon. Julianaschool echter nauwelijks kennen, want eerst bij het 25-jarig bestaan in 1948 werd de school zo gedoopt en bezongen in het toen gecomponeerde schoollied met het refrein:

"Koningin Julianaschool
In Maarssen aan de Vecht,
We houden je in ere,
Aan jou zijn wij gehecht".

Vergeleken met gemeenten van ongeveer gelijke grootte, was Maarssen in 1925 allesbehalve de laatste, die durfde starten met dit type voortgezet onderwijs. Maarssen was en is daar met recht trots op en mag dat zeker zijn nu bij de geschiedschrijving blijkt, dat zij reeds in 1891 een openbare school voor meer uitgebreid lager onderwijs beheerde.

Omstreeks 1825 begint de onderwijzer P. Broedelet "een kost- en dagschool voor jonge heren in Nieuw-Vechtevoort aan de Breestraat".

Aan de hand van deze regelmatig terugkerende benaming in de Maarssense archiefstukken, mogen we veronderstellen, dat de ouders van de leerlingen zich financieel wel wat konden veroorloven.

Jongens van dezelfde leeftijd, die door arbeid bij de hoveniers of op de steenvoeren het karige gezinsinkomen moesten aanvullen, werden in de vorige eeuw zeker niet met "jonge heren" aangesproken.

Onderwijskundig gezien kon men, wat het voortgezet onderwijs betreft, meer vrouwen hebben in de z.g. Latijnse scholen, maar deze scholen beschikten meestal niet over de gelegenheid om de jongens van buiten de stad te huisvesten.

De kost- en dagscholen verkeerden vrijwel constant in moeilijkheden, zo ook de school aan de Bree-sstraat. Vaak ontstonden die moeilijkheden door ondeskundige leiding. Hoewel ook deze scholen slechts opgericht konden worden met vergunning van het provinciaal- of plaatselijk bestuur, na voorafgaand advies van de districts-schoolopziener, hun onderwijzers behoeften zich niet te onderwerpen aan een vergelijkend examen, zoals dat bij vacatures aan gemeentelijke of kerkelijke scholen wel het geval was.

Nu was de heer Broedelet zeker niet ondeskundig.

Als bewijs moge dienen, dat hij in het bezit was van de akte van de eerste rang! (er waren vier rangen). Bovendien werd hij enige jaren later, na een vergelijkend examen, benoemd tot hoofd van de openbare school, die tegenover Nieuw-Vechtevoort aan de Bree-sstraat lag.

Zijn moeilijkheden waren van financiële aard; er waren te weinig leerlingen.

De kost- en dagschool in Vianen, die een zeer goede naam had, trok namelijk zelfs leerlingen uit Maarssen en omgeving naar zich toe.

In een rapport van 1865, geschreven door de heer B. C. van der Meer, op verzoek van het gemeente-bestuur in verband met een subsidie-aanvraag voor de kost- en dagschool, lezen we:

"de heer Broedelet verliet zijn kostschool met vreugde, toen hij benoemd werd tot hoofd van de openbare school".

Hij werd opgevolgd door de heren Hasselman en Wolthuis. Na enige jaren zette de laatste dit werk alleen voort, maar was volgens het rapport ook niet gelukkig. Zijn opvolger was de heer Peters, die met de beste verwachtingen naar Maarssen kwam, maar evenmin succes had. Het rapport spreekt zelfs van chaos en ellende!

De heer Peters wil in 1858 Nieuw-Vechtevoort aan de gemeente verkopen om uit de financiële nood te geraken.

Het gemeentebestuur gaat op dit voorstel

niet in.

De heer Peters sterft op nog jeugdige leeftijd, hetgeen volgens genoemde rapporteur "uitkomst" betekende.

Er komen nieuwe onderwijswetten.

Tijdens het tweede kabinet Thorbecke (1862-1866) wordt het middelbaar onderwijs bij de wet geregeld. Daarmede bezorgt Thorbecke ons land de onderwijsinstelling, die onder de naam H. B. S. iets meer dan 100 jaar zal voortleven. Met de komst van H. B. S. -en in de grote steden verliezen de kost- en dagscholen vele leerlingen.

Het wordt dus nog moeilijker op Nieuw-Vechtevoort.

De plaatselijke schoolcommissie, ingesteld door de gemeenteraad, gaat zich interesseren voor de school en stelt vast, dat de lager-onderwijswet van 1857 voorschrijft, dat het gemeentebestuur het meer uitgebreid lager onderwijs moet ondersteunen. Die ondersteuning komt, maar te laat om de bekende kost- en dagschoolhouder S. Wagenaar voor Maarssen te behouden.

Deze vertrekt naar Assen en zijn opvolgers genieten een dusdanige subsidie, dat een inkomen van 640 gulden per jaar verzekerd is boven een vaste subsidie van f. 300. -- per jaar. Het gemeentebestuur gaat nu ook eisen stellen, o. a. dat het vak wiskunde onderwezen wordt. De school gaat opleiden voor de Militaire Academie en voor de Marine. Onder de te onderwijzen vakken worden de moderne talen, tekenen en gymnastiek opgenomen en er is inderdaad sprake van een zekere bloei in de jaren 1870 tot 1885.

In verband met de opleiding voor de Marine richten de elkaar opvolgende kostschoolhouders regelmatig aan de Raad een verzoek om te komen tot het aanleggen van een zwembad inrichting. In 1862 erkent de Raad de wenselijkheid van zo'n verzoek, maar "vindt tot haar spijt geen geschikte gelegenheid en kan derhalve aan het verzoek voor het tegenwoordige geen gevolg geven".

Na 1885 loopt het aantal leerlingen sterk terug.

Weer steekt de gemeente de reddende hand toe en op 25 juni 1891 neemt Maarssen "de dag- en kostschool voor jonge heren" over, herdoopt de school tot Openbare Jongensschool B. en benoemt tot hoofd de laatste kostschoolhouder J. M. Vorster.

Hiermee zijn we dan gekomen bij onze opmerking aan het begin van dit artikel.

Maarssen heeft zijn eerste Openbare (M)ULO-school.

De school wordt bezocht door leerlingen, die

het verplichte lager onderwijs reeds hebben gevolgd en onderwijst de vakken, die volgens de wet van 1857 tot het meer uitgebreid lager onderwijs behoren. De school brengt het echter niet tot een 50-jarig jubileum. Het eerste lustrum betekent tevens het einde, want op 10 augustus 1896 besluit de gemeente het onderwijs op school B. "te beperken tot opleiding in het algemeen en verder speciaal ter voorbereiding voor de H. B. S. en het Gymnasium".

De school wordt ook toegankelijk voor meisjes en van de speciale mulo-vakken blijft alleen frans over. Bij het besluit liet de gemeente zich leiden door de overweging, dat voor meer uitgebreid lager onderwijs geen voldoende behoefte bestond en dat de kosten de financiële krachten te boven gingen. Weer vijf jaar later zullen deze twee scholen in de kom van de gemeente smelten tot één school onder het hoofdschap van de heer J. L. Bolman.

Maarssen had nog een andere vorm van voortgezet onderwijs binnen haar grenzen: de onderwijzersopleiding.

De wet van 1878 schreef voor, dat die opleiding op kweekscholen (nu noemt men die instellingen Pedagogische Academies) moest plaatsvinden, maar de zes bestaande kweekscholen waren bij lange na niet in staat het benodigde aantal onderwijzers op te leiden.

Daarom werd de oude normaalschoolopleiding, die op de lagere scholen zelf werd gegeven, door de regering gestimuleerd met het verstrekken van subsidies en met het aanwijzen van scholen, die door de districts-schoolopziener goed bevonden waren.

De school aan de Bree-straat was goed en kreeg dus normaalkwekelingen. De jongelieden konden zich in school praktisch bekwamen, maar werden niet met een vaste klas belast. Ze kregen theorie-lessen van het hoofd der school en er werden uren voor eigen studie ingeruimd.

Deze normaallessen werden oorspronkelijk in de openbare school (nu muziekschool Abr. Feyten) gegeven. Maar in 1901, na de samenvoeging van de twee scholen, was daar ruimtegebrek. De gemeente moest volgens de wet voor lokalen, vuur en licht zorgen en bestemde daarom het leeggekomen Nieuw-Vechtevoort voor de normaalschool-opleiding.

We hebben in dit verhaal over de dames-kostschool aan de Breestraat (nu kapsalon van de heer A. Agterberg) niet gesproken, omdat daarover in nr. 2 van de eerste jaargang reeds vrij uitvoerig is geschreven.

Gemeentehuis

Bovenstaande, een stukje onderwijsgeschiedenis van Maarssen, werd geschreven in verband met het jubileum van de Koningin Julianaschool voor M. A. V. O., die als Openbare U. L. O. in 1925 van start ging in drie lokalen van het oude schoolgebouw in

de Breedstraat.

In deze lokalen was daarvóór het gemeentehuis gevestigd, dat in 1924 een beter onderkomen vond in Huis ten Bosch aan de Zandweg.

Tot 1960 zal de school in de Breedstraat

blijven, hoewel ze - ook na de uitbreiding tot zes lokalen - met haar dependances (o. a. in de biljartkamer van Concordia en op de eerste verdieping en in de serre van het Postkantoor in de Raadhuisstraat) al lang had aangekondigd, dat de ruimte te klein was.

Uit die periode willen we op deze plaats een leraar noemen, de heer T. Grootenboer, die van 1925 tot 1957 aan de school verbonden was.

Dick Dekker.

Bisschop Liudger te Maarssen geboren?

Onderstaan artikel stond in het Maandblad "Oud Utrecht" 1975 j. g. '48. Daar het stuk betrekking heeft op de geschiedenis van Maarssen gaf de auteur toestemming tot overname in ons tijdschrift.

De eerste bisschop van Münster, gestorven 26 maart 809 te Billerbeck, werd volgens oude traditie geboren in een plaatsje nabij Utrecht. Een bezittingenlijst uit ca. 890 van het door Liudger gestichte klooster te (Essen-)Werden vermeldt goederen te Suecsnon "waar de heilige Liudger geboren is". Zijn oomzegger Altfried, auteur van de oudste "Vita S. Liudgeri", schrijft ca. 870: Liudgers grootvader Wursing nam zijn persoonlijk erfdeel uit de handen van Karel (Martel) opnieuw in bezit en vestigde zich nabij Traiectum in een plaats die Suashna heet (de c of h uit te spreken als ch, vgl. Willibrabt, thiadbract etc.). Voldoende reden voor de meeste onderzoekers om een plaats Swesen of Zwaagsen te veronderstellen en daarbij te denken aan de Sweser Eng, gelegen tussen Maarssen en Utrecht, op de westelijke Vechtoever nabij Zuilen.

De recente duitse vertaling van de Vita (Ruhrländische Verlagsgesellschaft mbH, Essen, 1957) spreekt dan ook op blz. 53 van Suecsnon of Suahsna, "welcher Ort wahrscheinlich dem heutigen Zuilen an der Vecht entspricht".

Nu de tentoonstelling "Kaartenmakers van 't Sticht" ons gelegenheid gaf een groot aantal oude kaarten bijeen te zien, loonde het de moeite om naar zulk een plaats te zoeken, waar deze Sweser Eng bij behoort en zijn naam aan ontleent.

De Sweser Eng komt zelf voor op de kaarten 18, 23, 27, 28, 30, 38, 42, 43, 44 en 46 van de kataloog.

Een plaats Swesen of Swaagsen heb ik er niet gevonden, maar wel tot driemaal toe een Swaesborg, gelegen in de kom van Maars-

sen. Voorts een Snaefburg te Maarssen en wel op de Nova Tabula Dioeceseos Traiectinae = Nieuwe kaart van de Lande van Utrecht door Bernard de Roij (1696), in 1743 heruitgegeven door Joh. Covens en Corn. Mortier, in 1973 in facsimile herdrukt door Canaletto, Alphen aan de Rijn. Het valt te bezien of deze naam te maken heeft met Swaesborg. Voor het overige varieert de schrijfwijze als volgt:

Swasenburg op de Topografische en Militaire Kaart van het Koninkrijk der Nederlanden, uitgeg. 1850-1864, blad 31, particulier bezit (kataloog nr. 44).

Swaesborg op de Ultraiectini Domini Tabula, ca. 1675, uitgeg. door Nicolaas Visscher (II), Leiden U.B. Collectie Bodel Nijenhuis, port. 39, 114 (kat. nr. 27).

Swaesborch op de Florentissimi Traiectini Principatus Typus (ca. 1675 afgedrukt) uitgegeven door Corn. Ant. Hornhövius 1599, later aangevuld; Leiden Un. Bibl., collectie Bodel Nijenhuis, port. 39, no. 86 en 97 (kat. nr. 23).

Houdt men in het oog dat een eng een plek is om vee te weiden, terwijl een borg een woonhuis aanduidt, dan ligt het voor de hand om voor Liudgers geboorteplaats aan Maarssen (Swaesborg) de voorkeur te geven boven Zuilen (Sweser Eng).

Maar aangezien de historie altijd weer verrassingen herbergt, zou ik graag eens reacties horen van anderen die hier meer licht in kunnen verschaffen.

H. Lubbers, Utrecht
Wittevrouwensingel 26. -

Uit de raadszaal van Maarssen

20 januari 1860

B. en W. doen melding van een brief, waarin een ingezetene, die onbekend wenst te blijven, een gift belooft van f. 500.--, als de Diependaalsche Dijk vanaf de Schoutensteeg voor de komende zomer wordt vernieuwd.

22 oktober 1860

Een verzoek binnengekomen van de heer C. H. van Nederhasselt, boekverkoper en wonende te Maarssen, om met de levering van schoolbehoeften na 1 januari 1861 beginstigd te mogen worden.

3 juni 1866

De commissie van onderzoek tot bevordering van gezondheid rapporteert, dat er drie pompen nodig zijn, omdat het Vechtwater oorzaak is van heersende epidemieën. De commissie stelt voor de pompen te plaatsen:

- a) tegen de stal van het logement de Eenhoorn in de Breestraat;
- b) in de omgeving van de Schoutensteeg, te gebruiken door de bewoners van de Achterdijk (nu Nassaustraat) en het Grachtje;
- c) in de steeg naast Van Tijn (Diependaalse Dijk).

15 januari 1867

Jhr. Huydecoper schenkt de gemeente Maarsse f. 185.-- voor de "daarstelling" van twee pompen.

27 juli 1886

Tot de komst van de R. K. Kerk in de Breedstraat genoot de Hervormde Kerk een jaarlijkse gemeentelijke bijdrage van f. 20.--, omdat de torenklok, die toen overigens maar één wijzer had, zo trouw de tijd aangaf.

B. en W. menen dat met het nieuwe staande uurwerk in de pasgebouwde R. K. kerk de bijdrage aan de Hervormde kerk kan vervallen. Raadslid v. Voorst van Beesd protesteert omdat dit voorstel niet op de convocatie stond. Raadslid Beukhoff stelt voor om tegen gemeentelijke vergoeding de klok van de Hervormde kerk dienst te laten doen als brandklok!

Het voorstel van B. en W. zal in de volgende vergadering opnieuw op de agenda komen.

15 augustus 1886

Binnengekomen een verzoek tot verplaatsing van de urinoir in de Schoutensteeg. Bewoners van de villa's aan de Zandweg hadden geklaagd over ondraaglijke stank. Het tegenvoorstel van de Burgemeester om verversing aan te brengen door middel van een regengijs wordt aangenomen.

30 december 1888

Veldwachter F. verzoekt om verhoging van zijn jaarwedde. Zijn inkomsten zullen namelijk dalen, nu de Commissaris des Konings hem heeft verboden om nieuwjaarsalmanakken aan de ingezetenen aan te bieden, zoals hij vele jaren heeft gedaan. Met de stem van raadslid v. V. v. B. tegen, wordt het jaarsalaris van de veldwachter verhoogd met f. 25.-- en daarmee vastgesteld op f. 390.--.

25 oktober 1898

Raadslid Pr., arts alhier, meent dat hij niet betalen van hondenbelasting, de honden verbeurd moeten worden verklaard. Als de Burgemeester tegenwerpt, dat de gemeente de honden dan moet vangen, opsluiten, voeden en verkopen, stelt de heer Pr. voor, de honden af te maken. De Burgemeester zegt hierop, dat de wet dit verbiedt.

D. D.

Aan dit nummer werkten mee:

D. van den Berg, D. Dekker,
G. M. van Liempdt, J. N. Servaas,
P. Vos en J. H. Witte.

Overname van artikelen of gedeelten daarvan alleen met schriftelijke toestemming van de redactie.

VOOR AL UW TRANSPORTEN

**INTERNATIONAAL TRANSPORT-
EN LIJNDIENSTBEDRIJF**

H. van Elst & Zoon

**DIEPENDAALSEDIJK 10 MAARSSSEN
TEL. 1298**

Ford Dealer in de Vechtstreek

OOK VOOR A-1 GEBRUIKTE WAGENS

BREUKELEN
STRAATWEG 109
TEL. 03462 - 1745

MAARSSSEN
STRAATWEG 2-4
TEL. 03465 - 2541

Autobedrijf Roeleveld BV
